

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Донедавна провідне місце в теорії навчання посідав умовно-рефлекторний процес. Навчання розглядалося як повідомлення студентам знань, що повинні стимулювати пізнавальну і дослідницьку активність. Згодом у навчальному процесі все частіше почали використовуватись різні види самостійних робіт, які більше потребують від студентів пошукової діяльності, уміння володіти прийомами логічного мислення, що найкраще сприяє активізації пізнання.

Для того, щоб довести, що новий крок у формуванні пізнавальної активності у студентів - це комп'ютеризоване навчання, треба спершу уточнити, що вкладається у поняття „пізнавальна активність”.

Так, М. І. Махмутов визначає пізнавальну активність як вияв в навчальному процесі вольової, емоційної та інтелектуальної сторін особистості [2]. Г.І. Шамова розглядає її як „єдність діяльності, в якій проявляється особистість самого учня з його відношенням до змісту, характеру діяльності і бажанням мобілізувати свої морально-вольові зусилля на досягнення навчально-пізнавальної мети“ [6]. Г.І. Щукіна доводить, що пізнавальна активність є найсильнішим стимулом формування цілісної особистості, рівень якого залежить від розвитку інтересу в системі інших мотивів [7].

Автори статті „Активізація процесу навчання” М.Б.Волович, Л.І.Новіков зазначають, що пізнавальна активність розвивається і формується за висхідною лінією при удосконаленні методів і засобів навчання [3].

Спираючись на вищенаведені визначення поняття „пізнавальна активність“, можна зробити висновок, що пізнавальна активність характеризує індивідуальні особливості людини в процесі пізнання нею власної діяльності, а для того, щоб їх розвинути і вдосконалити в кожного з нас у сучасному перевантаженому інформацією і змінами світі, освіта звертається до нових інформаційних технологій, які є носіями вдосконалених методів і засобів навчання.

Слід зазначити, що дослідження пізнавальних процесів сучасної людини вказують на те, що нинішнє суспільство не задовольняє гіпертрофія розуму в діяльності особистості, тому що, як доведено психологами, надмірний розвиток будь-якої однієї функції призводить до її виснаження і безвиході. Виходом з такої ситуації і напрямком подальшого вдосконалення пізнавального процесу вважається пошук шляхів універсального розвитку, рівноваги і гармонії між інтелектом і почуттям. В цьому якраз і допоможе комп'ютер, бо на практиці розглядається як засіб підтримки логічного способу пізнання, джерело символічно-словесного інформаційного потоку.

Ми погоджуємось з думкою Б.С.Гершунського, що комп'ютер повинен вирішити в першу чергу проблему інформаційного забезпечення навчально-

виховного процесу, а саме якісного рівня інформаційної подачі навчального матеріалу, що включає системність, логічність послідовність, чіткість, проблемність, візуальність, мобільність і глибину викладу, гарантує оперативне представлення інформації такого виду (оптимальної як за об'ємом, так і за змістом), який на даний момент потрібен викладачу та студенту.

Раціональна подача інформації, тобто її ущільнення, графічний вигляд, швидкий пошук в різних текстах - важливий крок до активізації навчального процесу і формування творчих здібностей. Адже всебічний гармонійний інтелектуальний розвиток особистості буде діючим тільки тоді, коли навчальний матеріал подаватиметься різносторонньо і одночасно впливатиме на всі почуттєві сприйняття: зір, слух, дотик і серце, тобто емоції, при цьому активізуючи візуальне мислення, що подразнює зовнішні і внутрішні почуття, які збуджують і оживляють властивості сил розуму, що в свою чергу породжують прагнення до саморозвитку і самовдосконалення.

Поняття, образ, дія - стержень, на якому будується подача інформації на електронних носіях, візуальна суть якої полягає в тому, що текст подається як традиційно, так і у вигляді схем, таблиць, графічних зображень, поєднуючи аналіз і синтез із слуховим і зоровим сприйняттям. Таким чином, звук, колір, рух впливають на почуттєве сприйняття інформації, що стимулює мотивацію процесів пізнання і розвиває позитивне ставлення до навчального процесу.

Для того, щоб дитина розкрила найповніше свої здібності, їй потрібно створити належні умови для пізнання. Найбільш цінні результати, на думку відомих психологів і педагогів, досягаються тоді, коли розвивається пізнавальна активність через принцип самостійності. Деякі науковці (Р.Г.Лемберг, М.І.Махмутов, В.А. Крутецький, М.М.Окса) вважають, що пізнавальна активність є певною формою вияву самостійності. Ми також з таким твердженням погоджуємось, бо, справді, будь-яка самостійна дія починається з появи бажання проявити свою активність, що можливе за умови обізнаності та впевненості в діях. Спираючись на відоме, школяр (студент) на основі зіставлення, порівняння, аналізу та узагальнення в процесі самостійного пошуку „відкриває“ нові знання, створюючи при цьому власні способи здобуття цих знань. Кульмінаційним моментом розвитку такої пізнавальної активності - вироблення пошуково-дослідницьких умінь.

Комп'ютеризовані засоби навчання сприяють якнайкращій реалізації цього принципу, бо при опрацюванні теоретичного і практичного матеріалу програмою пропонується час від часу, під керівництвом викладача, навчально-рефлекторні запитання та завдання різної модифікації, відповіді на які повинні дати самі користувачі, а якщо вони їх не знають, то можуть знайти потрібний матеріал в опорних конспектах даного підручника самі чи скористатись довідкою або підказкою, дидактичною операцією, яка підтримує зацікавленість та впевненість здобувача, тому що надає можливість пригадати призабутий матеріал і “наштовхує” на правильний хід думок і дій. Програма передбачає також варіативність у виборі питань і завдань для кожного окремого етапу подачі чи закріплення знань, тому кожного разу, навіть при неодноразовому зверненні до повтору чи контролю, студент отримує новий пакет запитань і завдань [4, с.253].

Така тенденція у викладанні й опрацюванні навчального матеріалу дозволяє

користувачам програми усвідомити зв'язок попередніх знань з новими, сприяє їхній систематизації. Об'єднання цих зв'язків у систему відбувається в результаті аналітико-синтетичної діяльності, внаслідок чого виявляється відношення суміжності, значимості, схожості виучуваних понять, які включаються згодом у асоціативні ряди, що становлять вихідний елемент глибоких і сталих знань.

Таким чином, робота з комп'ютером дозволяє як індивідуалізувати, так і диференціювати навчання, в свою чергу забезпечуючи функцію спостереження: вивчення манери обробки, засвоєння інформації кожного користувача програми. Комп'ютер активно, навіть без втручання викладача, включає себе у навчальний процес, при цьому звертає увагу на найбільш важливі аспекти матеріалу, що вивчається, здатний врахувати індивідуальні психологічні особливості навчання (темп запам'ятовування, зосередженість уваги, час і якість виконання завдань) кожного окремого студента. Така методика роботи дозволяє викладачеві у будь-який час і з будь-якої теми отримати інформацію про рівень і якість підготовки студентів, а також дізнатися про те, скільки разів він звертався до даного курсу навчання, щоб отримати належну оцінку. За результатами комп'ютеризованого навчання педагогові легко спроектувати наступні заняття, проводити їх по іншому, корегувати рівні подачі матеріалу та його контролю.

Отже, комп'ютеризовані засоби пропонують такий хід навчальної діяльності: теоретичне опрацювання інформації-діагностичні запитання - завдання різного характеру і спрямування - відповіді - оцінювання - аналіз - опрацювання додаткової літератури (якщо виникає в цьому потреба), що сприяє в ході самостійної роботи формуванню пізнавальної активності.

Можливості комп'ютерів застосовуються в навчально-виховному процесі в першу чергу у виконанні таких дидактичних задач, які не можуть бути повністю розв'язані при традиційному навчанні, тому вони його не модифікують, а тільки вдосконалюють, допомагають педагогам формувати пізнавальну активність учнів та студентів через побудову такої системи пізнавальних завдань і методики їх впровадження, які забезпечують реалізацію принципу єдності навчання і розвитку особистості, сприяють формуванню самостійності, підвищенню пізнавального інтересу до навчання, що реалізується в пошуковій, дослідницькій діяльності, яка знаходить вияв у результатах навчання.

Тому комп'ютеризоване навчання - це технологізація особистісно-орієнтованого освітнього процесу, яка передбачає нове представлення не тільки навчального тексту, дидактичного матеріалу, а й створення якісно нових форм контролю за індивідуальним розвитком учня в ході навчально-пізнавальної діяльності, реалізацію суб'єктного принципу навчання, що складає основу сучасної освіти.

Література

1. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы. - М.: Педагогика, 1987. -263с.
2. Махмутов М. И. Проблемное обучение: Основные вопросы теории. - М.: Педагогика, 1975. - 137с.
3. Нові інформаційні технології навчання в учбових закладах України. 36. Статей

по проблемам шостої Української наук.-метод.конф. 8-10 вересня 1998р. під редакцією І.І. Мархеля. - Одеса, 1999.-275с.

4. Окса М.М. Генеза вивчення загально педагогічних дисциплін у вузах України в ХХ столітті: монографія / Микола Миколайович Окса. – Мелітополь: МДПУ, 2004.- 313 с.
5. Ривкінд И. Я., Маргупіс Є.Д. комп'ютер у школі: Кн.для вчителя. - Рад. школа, 1991.-191с.
6. Шамова Т.Н. Активизация учения школьников. - М.: Педагогика, 1982.-209с.
7. Шукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе: Учебное пособие для студентов пед. Ин-тов. - М.: Просвещение, 1979. - 160с.